

A magyar halásztanya ügye

A tollam alatt keletkező »Magyar Halászkönyv« történeti anyagának az élő, népies halászattal való egybevetése azt a meglepő, de mégis természetes tanúságot szolgáltatta, hogy történetíróink között azok, a kik Magyarország vízrajzával történelmi szempontból foglalkoztak, tévedtek, a midőn mindazokat a neveket, a melyek régi okiratainkban a halászzal kapcsolatban felhozatnak, halastavaknak vagyis piscináknak tekintették és tárgyalták; sőt némelyik odáig jutott, hogy csupa mesterséges halastavat látott bennök.

Az élő népies halászat föl kutatása azt bizonyítja, hogy valamint a föld fel volt és fel van osztva határookra és részekre s valamint ezek a részek külön-külön neveket viselnek, azonképen fel voltak és fel vannak osztva a vizek is s minden egyes résznek meg van a maga neve. Nem is lehetett ez másképen, mert úgy a föld, mint a víz jogélvezet, birtok, örökösödés, adás-vevés stb. tárgya, tehát a határt ki kellett szabni s a kiszabott részt meg kellett nevezni.

Halászat tekintetében a magyar halasvizek úgynevezett »halásztanyákra«, a Balaton melléken [»vony&ocute;kra« vagy »vetôkre«](#) vannak felosztva s minden tanyának (vonyó, vető) neve van. Úgy vagyok meggyőződve, hogy a régi okiratokban előforduló legtöbb név nem »halastavakra«, hanem a halászat tekintetében felosztott folyók, tavak részeire, vagyis halásztanyákra vonatkozik.

Kijelentem azonban, hogy voltak mesterséges halastavak is, még pedig oly nagyszámban, hogy Kálmán király a fölöslegesek eltörlése iránt törvénnyel intézkedett; de a tanulság határozottan az, a mit már érintettem, hogy nem mind halastó az, ami a régi okiratokban nevet visel.

Álljon itt néhány példa.

Komáromnál a Duna halászat tekintetében hatvannégy részre, azaz halásztanyára van osztva, s minden résznek megvan a maga neve, pl. *Keszizátony, Lériora, Öregtanya, Bók, Mancza, Atkás* stb.

A Balatonnál, Kenesse község részében: *Itató, Csurgó, Papnád, Pörös, Gyökeres* stb.

A Tiszánál, Szeged részében: *Kistanya, Petró, Pórgány, Sebös* stb.

A Drávánál, Kopácsi község részébe: *Gorba, Sáragya, Linyó, Darócza* stb.

Vegyünk egy régi okiratot. Gara Miklós Nádor 1381-ben – a Codex Diplomaticus szerint – Sikátornál a következő állítólagos halastavakat sorolja elő: *Ferekes, Huszyner, Rigon,*

Malumszeg, Kereszteulche, Kerekton, Korlathfoka, Kovachfoka, Gykenus, Elewyztekeres, Akathaszegfoka, nyilván: Fenekes, Hosszúér, Rigó, Malomszeg, Keresztelke, Kerektó, Korlátfoka, Kovácsfoka, Gyékényes, Élővíztekerő (örvény), Akadószeg-foka, egytől egyik halásztanya zamatú nevek.

Minden gondolkozó ember beláthatja, hogy itt nem csak szerény könyvem, hanem a magyar történetírás érdeke forog szóban s épen ez ösztönöz egy kérésre, a melyet a kir. magyar Természettudományi Társulat tagjainak szíves figyelmébe ajánlani bátorodom.

A halásztanya-nevek összegyűjtése a felhozott okoknál fogva fontos és szükséges; de ez oly feladat, a mely messze túljár az egyes ember erején – lábán, pénzén egyaránt. –

Ám a Társulat közel hatezer tagot számlál; e tagok egytől egyik intelligens emberek, kiket a tudomány szeretete s a magyar művelődés érdeke hozott össze. Oly hatalom ez, mely a munkafelosztás alapján úgyszólván játszva teremtheti ki azt, a mi az egyes embernek teljes lehetetlenség.

Egész tisztelettel kérem tehát a Társulat azon tagjait, kik halasvízek mellékén laknak, méltóztassanak a halásztanya-neveket összegyűjteni.

A feladat nem jár valami különös fáradsággal, mert minden korosabb halász pár perc alatt bemondja azt a 20–60 tanyanevet, a melyet az adott tó, mocsár vagy folyó részei szerint visel.

Némi kivételt csak azok a lápok és mocsarak képeznek, a hol még a csíkászat él: itt nem a halásztanya, vonyó vagy vető, hanem a csíkászó helyek nevét kell kérdezni.

Mintául szolgáljon a következő összeírás: *Keszthely, Zalamegye; Balaton vize: Böngyér eleje, Szárazláp, Zámorpofa, Papkertalja, Hangyálosbúb, Kistonya, Tátikaboczká, Sárgaboczká* stb. stb. Gyűjtötte Kardos György.

Az illető leveleket a kir. magyar Természettudományi Társulat titkári hivatalába (Budapest V. k. Eötvös-tér I sz. II. emelet) kérem.

Forrás: Természettudományi Közlöny 18. évfolyam 197. szám. 1886, 44-45.

http://epa.oszk.hu/02100/02181/00197/pdf/EPA02181_Termeszettudomanyi_kozlony_1886_042-048.pdf

This work is licensed under a Attribution-ShareAlike 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>